ECLI:LV:AT:2023:1123.C71257421.14.L
Lieta Nr. C71257421, SKC-266/2023
Civillietu departaments

Latvijas Republikas Senāts
LĒMUMS
Rīgā 2023. gada 23. novembrī

Senāts šādā sastāvā: senatore referente Marika Senkāne, senatori Aivars Keišs un Zane Pētersone

rakstveida procesā izskatīja /pers. C/ lūgumu par pieteikuma iesniegšanu Satversmes tiesā civillietā SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" prasībā pret /pers. C/ par parāda piedziņu, kurā ierosināta kasācijas tiesvedība sakarā ar /pers. C/ kasācijas sūdzību par Vidzemes apgabaltiesas 2022. gada 17. oktobra spriedumu.

Aprakstošā daļa

[1] SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" cēlusi tiesā prasību pret /pers. C/ par parāda piedziņu, kurā pamatojoties uz Civillikuma 863., 1071., 1587., 1716., 1759., 1765. pantu, Dzīvokļa īpašuma likuma 10. pantu, likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50. panta septīto daļu, Ministru kabineta 2008. gada 9. decembra noteikumiem Nr. 1014 „Kārtība, kādā aprēķināma maksa par dzīvojamās mājas pārvaldīšanu un apsaimniekošanu", Ministru kabineta 2017. gada 11. jūlija noteikumiem Nr. 408 „Dzīvojamās mājas pārvaldīšanas un apsaimniekošanas maksas aprēķināšanas noteikumi" (turpmāk arī – Noteikumi Nr. 408), Ministru kabineta 2008. gada 9. decembra noteikumiem Nr. 1013 „Kārtība, kādā dzīvokļa īpašnieks daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā norēķinās par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu" (turpmāk arī – Noteikumi Nr. 1013), lūgts piedzīt no atbildētāja prasītāja labā parādu 2941,31 EUR par laiku no 2016. gada 1. marta līdz 2021. gada 31. jūlijam, kas sastāv no pārvaldīšanas maksas 623,67 EUR, uzkrājuma remontdarbiem 215,04 EUR, maksas par komunālajiem pakalpojumiem 1956,57 EUR un likumiskajiem procentiem 146,03 EUR par laiku no 2018. gada 1. aprīļa līdz 2020. gada 31. martam, kā arī lūgts piedzīt no atbildētāja tiesas izdevumus 381,39 EUR un atzīt prasītājas tiesības par laiku līdz sprieduma izpildei saņemt likumiskos sešus procentus gadā no nesamaksātās parāda summas.

Prasības pieteikumā norādīts, ka saskaņā ar Rīgas domes lēmumu Nr. 3291 „Par dzīvojamo māju pārvaldīšanas līguma projektu apstiprināšanu un atsevišķu Rīgas domes lēmumu atzīšanu par spēku zaudējušiem", 2011. gada 5. jūlija dzīvojamo māju pārvaldīšanas līgumu Nr. RD-11-910-lī un 2016. gada 8. jūlija dzīvojamo māju pārvaldīšanas līgumu Nr. RD-16-418-lī dzīvojamā māja /adrese/, atrodas SIA „Rīgas namu pārvaldnieks" pārvaldīšanā. Atbildētājam 2004. gada 3. augustā zemesgrāmatā nostiprinātas dzīvokļa īpašuma /adrese/, īpašuma tiesības. Atbildētājs no 2016. gada 1. marta līdz 2021. gada 31. jūlijam nav norēķinājies par saņemtajiem pakalpojumiem.

[2] Ar Vidzemes rajona tiesas 2022. gada 4. aprīļa spriedumu prasība apmierināta daļēji. No atbildētāja prasītājas labā piedzīts parāds 2773,97 EUR par laiku no 2016. gada 1. marta līdz 2021. gada 31. jūlijam, likumiskie procenti 7,81 EUR par laiku no 2018. gada 1. aprīļa līdz 2020. gada 31. martam, tiesas izdevumi 383,73 EUR, kā arī atzītas prasītājas tiesības saņemt no atbildētāja likumiskos sešus procentus gadā no piedzītās summas.

Prasība noraidīta daļā par pamatparāda 21,31 EUR piedziņu.

[3] Ar Vidzemes apgabaltiesas 2022. gada 17. oktobra spriedumu prasība apmierināta daļēji. No atbildētāja prasītājas labā piedzīts parāds 2773,97 EUR par laiku no 2016. gada 1. marta līdz 2021. gada 31. jūlijam, likumiskie procenti 7,81 EUR par laiku no 2018. gada 1. aprīļa līdz 2020. gada 31. martam un tiesas izdevumi 383,73 EUR, atzītas prasītājas tiesības saņemt no atbildētāja likumiskos sešus procentus gadā no piedzītās summas. Noraidīta prasība daļā par pamatparāda 21,31 EUR piedziņu.

Spriedums pamatots ar šādiem motīviem.

[3.1] Mēnešos, par kuriem rēķinos iekļauta ūdens patēriņa starpība, atbildētājs nav nolasījis ūdens skaitītāju rādījumus, un šis apstāklis ir parāda rašanās pamatā. Noteikumu Nr. 1013 19. punkts, 19.[1] punkta 1., 2. apakšpunkts un 27. punkts nosaka izdevumu segšanas kārtību gadījumā, ja nav konkrēti zināms katra dzīvokļa ūdens patēriņš, šos izdevumus piedzenot no tās personas, kas nav pildījusi savus pienākumus un sniegusi nepieciešamās ziņas, un šāda regulējuma primārais mērķis nav sodīt dzīvokļa īpašnieku, bet gan piedzīt nepieciešamos naudas līdzekļus dzīvojamās mājas uzturēšanai.

Ņemot vērā minēto, nav pamata uzskatīt, ka prasītājs, veicot aprēķinus, nav ievērojis Noteikumus Nr. 408, Noteikumus Nr. 1013 vai ka aprēķini veikti nepareizi vai nepamatoti. Atbildētājam, nepildot pienākumu un nenododot ūdens skaitītāja rādījumus vai arī lietojot neverificētu skaitītāju, ir jārēķinās, ka attiecībā uz viņu tiks piemēroti Noteikumi Nr. 1013.

Ja atbildētājs būtu pildījis Noteikumu Nr. 1013 28. punktā paredzētās darbības, prasītāja nebūtu aprēķinājusi ūdens patēriņa starpību.

[3.2] Atbildētāja viedoklis, ka ūdens starpības aprēķins ir netaisnīgs, jo, iespējams, ir notikusi ūdensvada avārija, nav pamatots, jo pierādījumi par šādu faktu lietā nav iesniegti.

[3.3] Apelācijas sūdzībā izteiktais lūgums par pieteikuma iesniegšanu Latvijas Republikas Satversmes tiesā (turpmāk arī – Satversmes tiesa) ir noraidāms, jo likumdevējs 2019. gada 19. novembrī, pieņemot grozījumus Noteikumos Nr. 1013 un iekļaujot 19.[2] un 19.[3] punktu, šo jautājumu ir atrisinājis.

[3.4] Atbildētāja veiktie maksājumi neatbilst rēķinos norādītajiem termiņiem un summai. Atbildētājs nav izpildījis savas saistības termiņā un rēķinos norādītajā apmērā. Piedzenamās summas aprēķinos korekti norādītas summas, kuras atbildētājam ir pienākums samaksāt.

Prasītāja pamatoti novirzījusi atbildētāja veiktos maksājumus parādsaistību dzēšanai. No maksājumu uzdevumu pārskatā iekļautās

informācijas redzams, ka, veicot maksājumus, atbildētājs ir norādījis attiecīgo rēķinu identificējošu informāciju, taču nav norādītas rēķina pozīcijas, par kurām tiek maksāts, turklāt maksājumu summas neatbilst rēķinos norādītajām.

[4] Par Vidzemes apgabaltiesas 2022. gada 17. oktobra spriedumu /pers. C/ iesniedzis kasācijas sūdzību, pārsūdzot to prasības apmierinātajā daļā.

Kasācijas sūdzībā lemjamā lūguma kontekstā norādīti šādi argumenti.

Ir pamats apšaubīt Noteikumu Nr. 1013 19.[1] punkta atbilstību Latvijas Republikas Satversmei (turpmāk arī – Satversme).

Dzīvokļa īpašniekam aprēķinātā ūdens patēriņa starpība ne visos gadījumos var tikt uzskatīta par faktiski saņemtu ūdensapgādes pakalpojumu, piemēram, gadījumā, kad ir notikusi avārija daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas ūdensapgādes sistēmā. Šādā gadījumā Noteikumu Nr. 1013 19.[1] punktam pēc būtības ir sodošs raksturs, tajā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir nesamērīgs un neatbilst Satversmes 105. pantam. Gadījumos, kad vismaz trīs mēnešus pēc kārtas noteiktajā termiņā nav iesniegta informācija par ūdens patēriņa skaitītāja rādījumu, proti, ir konstatēta formāla uz dzīvokļa īpašnieku attiecināma pienākuma neizpilde, nav samērīgi vainīgajam uzlikt pienākumu segt izdevumus par visas daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas kopējo ūdens patēriņa starpību, kuru apmērs iepriekš nav paredzams.

Turklāt, lai noņemtu jebkādas šaubas par Noteikumu Nr. 1013 19.[1] punkta atbilstību Satversmei, Ministru kabinets 2019. gada 19. novembrī ir izdevis noteikumus Nr. 524 „Grozījumi Ministru kabineta 2008. gada 9. decembra noteikumos Nr. 1013 „Kārtība, kādā dzīvokļa īpašnieks daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā norēķinās par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu”", izsakot jaunā redakcijā 19. un 19.[1] punktu un papildinot tos ar jaunu 19.[2] un 19.[3] punktu. Līdz ar to šobrīd ir izslēgta situācija, kad vienam dzīvokļa īpašniekam ir jāsedz visa daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas ūdens patēriņa starpība. Tomēr atbilstoši Civillikuma 3. pantam ar šiem grozījumiem ieviestais regulējums nav attiecināms uz atbildētājam izrakstītajiem strīdus rēķiniem.

Kasācijas sūdzībā pieteikts lūgums Senātam iesniegt pieteikumu Satversmes tiesā par Ministru kabineta 2008. gada 9. decembra noteikumu Nr. 1013 „Kārtība, kādā dzīvokļa īpašnieks daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā norēķinās par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu” 19.[1] punkta 1. apakšpunkta (redakcijā, kas bija spēkā laikā no 2013. gada 1. oktobra līdz 2019. gada 21. novembrim) atzīšanu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam.

Motīvu daļa

[5] Atbilstoši Satversmes tiesas likuma 19.[1] panta pirmajai daļai, ja, izskatot civillietu kasācijas kārtībā, tiesa uzskata, ka norma, kas būtu jāpiemēro šajā lietā, neatbilst augstāka juridiska spēka tiesību normai (aktam), tā iesniedz pieteikumu Satversmes tiesā.

[6] Izskatāmajā lietā prasība celta pret atbildētāju par daudzdzīvokļu dzīvojamās mājas pārvaldīšanas un saņemto pakalpojumu parāda piedziņu. Parāda summā iekļauti maksājumi par ūdens patēriņa starpību, kas aprēķināti, pamatojoties uz Noteikumu Nr. 1013 19. punktu un 19.[1] punkta 1. apakšpunktu (šeit un turpmāk – redakcijā, kas bija spēkā laikā no 2013. gada 1. oktobra līdz 2019. gada 21. novembrim), jo atbildētājs nav laikus nodevis ūdens patēriņa skaitītāja rādījumus.

Saskaņā ar minēto noteikumu 19. punktu gadījumā, ja veidojas starpība starp mājas kopējā ūdens skaitītāja rādījumu un dzīvokļu īpašumos ar skaitītājiem noteikto ūdens patēriņu, ieskaitot arī avārijās un remontā nopludināto ūdens daudzumu, tiek veikts ūdens patēriņa pārrēķins. Dzīvokļa īpašnieks ūdens patēriņa starpību sedz atbilstoši atsevišķo īpašumu skaitam.

Savukārt atbilstoši 19.[1] punkta 1. apakšpunktam šo noteikumu 19. punktā minēto ūdens patēriņa starpības sadales kārtību nepiemēro, bet ūdens patēriņa starpību sadala atbilstoši atsevišķo īpašumu skaitam starp dzīvokļu īpašniekiem, kuri nav iesnieguši informāciju par ūdens skaitītāja rādījumu vismaz trīs mēnešus pēc kārtas.

Ņemot vērā, ka laikā, kad starp pusēm radās konkrētā tiesiskā attiecība, jautājumu par pienākumu veikt maksājumu par ūdens patēriņa starpību, kas aprēķināta par mēnešiem, kad persona nav nodevusi ūdens skaitītāju rādījumus, regulēja Noteikumu Nr. 1013 19.[1] punkta 1. apakšpunkts redakcijā, kas bija spēkā laikā no 2013. gada 1. oktobra līdz 2019. gada 21. novembrim, secināms, ka atbilstoši Civillikuma 3. pantam minētā norma ir piemērojama konkrētās lietas izspriešanā.

[7] Vienlaikus Senāts secina, ka lietā piemērojamā tiesību norma nesamērīgi ierobežo personas tiesības, kuras aizsargā Satversme. Izmantojot visas tiesību normu interpretācijas metodes un noskaidrojot lietā piemērojamās tiesību normas tvērumu, secināms, ka nav iespējama tāda minētās normas interpretācija, kas būtu atbilstoša Satversmei. Izskatāmās lietas ietvaros nav iespējams veikt arī šīs tiesību normas tālākveidošanu Satversmei atbilstīga rezultāta sasniegšanai. Turklāt arī pats likumdevējs ir reaģējis uz šādu nesamērīgu ierobežojumu un pilnveidojis attiecīgo normatīvo regulējumu, tomēr tas nav piemērojams attiecībā atbildētāju. Līdz ar to, Senāta ieskatā, konkrētajā lietā nevar piemērot Noteikumu Nr. 1013 19.[1] punkta 1. apakšpunktu redakcijā, kas bija spēkā laikā no 2013. gada 1. oktobra līdz 2019. gada 21. novembrim (turpmāk arī – apstrīdētā norma), jo tas nesamērīgi ierobežotu atbildētāja pamattiesības uz īpašumu un neatbilstu Satversmes 105. pantam turpmāk minēto apsvērumu dēļ.

[7.1] Satversmes 105. pants nosaka: „Ikvienam ir tiesības uz īpašumu. Īpašumu nedrīkst izmantot pretēji sabiedrības interesēm. Īpašuma tiesības var ierobežot vienīgi saskaņā ar likumu. Īpašuma piespiedu atsavināšana sabiedrības vajadzībām pieļaujama tikai izņēmuma gadījumos uz atsevišķa likuma pamata pret taisnīgu atlīdzību.”

Satversmes tiesa ir atzinusi, ka Satversmes 105. pants paredz gan īpašuma tiesību netraucētu īstenošanu, gan arī valsts tiesības sabiedrības interesēs ierobežot šīs tiesības. Tādējādi minētais pants, no vienas puses, ietver valsts pienākumu veicināt un atbalstīt īpašuma tiesības, proti, pieņemt tādus likumus, kas nodrošinātu šo tiesību aizsardzību, taču, no otras puses, dod valstij arī tiesības noteiktā apjomā un kārtībā iejaukties īpašuma tiesību izmantošanā (sk. *Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2002?01?03 secinājumu daļu un 2005. gada 16. decembra sprieduma lietā Nr. 2005?12?0103 21. punktu*). Ar „tiesībām uz īpašumu” Satversmes 105. panta izpratnē saprotamas visas mantiska rakstura tiesības, kuras tiesīgā persona var izlietot par labu sev un ar kurām tā var rīkoties pēc savas gribas, piemēram, īpašums Civillikuma 927. panta izpratnē (sk., piemēram, *Satversmes tiesas 2010. gada 20. aprīļa lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2009?100?03 8.2. punktu un 2019. gada 16. maija sprieduma lietā Nr. 2018?17?03 14. punktu*). Arī personas naudas līdzekļi ir tiesību uz īpašumu objekts.

Normatīvajos aktos noteiktais maksājumu veikšanas pienākums nozīmē mājsaimniecības lietotāja (īpašnieka) naudas līdzekļu samazinājumu tajā gadījumā, ja viņš ir pārkāpis ūdens skaitītāja rādījumu paziņošanas noteikumus. Apstrīdētajā normā noteiktais mājsaimniecības lietotāja pienākums šādā gadījumā samaksāt visas mājas patērētā ūdens starpību no saviem personīgajiem finanšu līdzekļiem samazina attiecīgā mājsaimniecības lietotāja īpašumu – naudas līdzekļus. Līdz ar to personas naudas līdzekļi, kuri jāizlieto ar apstrīdēto normu noteikto maksājumu veikšanai, ir uzskatāmi par „īpašumu”

Satversmes 105. panta izpratnē, un to aizsardzība ietilpst Satversmes 105. pantā ietverto tiesību uz īpašumu tvērumā.

[7.2] Lai izvērtētu apstrīdētās normas atbilstību Satversmes 105. pantam, jānoskaidro, vai tā ierobežo mājsaimniecības lietotāja (īpašnieka) Satversmes 105. pantā ietvertās pamattiesības.

Apstrīdētā norma pēc būtības nosaka: ja īpašnieks nav iesniedzis informāciju par ūdens skaitītāja rādījumu vismaz trīs mēnešus pēc kārtas, viņš sedz visu mājas ūdens patēriņa starpību. No Satversmes tiesas judikatūras izriet, ka normatīvajos tiesību aktos noteikts obligāta maksājuma veikšanas pienākums vienmēr nozīmē tiesību uz īpašumu ierobežojumu (sal. *Satversmes tiesas 2010. gada 6. decembra sprieduma lietā Nr. 2010?25?01 5. punkts*). Apstrīdētajā normā noteiktais pienākums veikt tajā paredzētos maksājumus aizskar personas īpašumu, proti, samazina tās naudas līdzekļu apmēru, tādējādi apstrīdētā likuma norma ietver īpašuma tiesību ierobežojumu Satversmes 105. panta izpratnē. Līdz ar to apstrīdētā likuma norma ierobežo personai – mājsaimniecības lietotājam – Satversmes 105. pantā ietvertās pamattiesības.

[8] Atbilstoši Satversmes tiesas atziņām, lai izvērtētu Satversmes 105. pantā noteikto pamattiesību ierobežojuma satversmību, jānoskaidro, vai tas ir noteikts ar likumu, vai tas ir noteikts leģitīma mērķa labad un vai tas atbilst samērīguma principam (sk. *Satversmes tiesas 2007. gada 8. jūnija sprieduma lietā Nr. 2007-01-01 22. punktu*).

Par Satversmei atbilstošu var uzskatīt tikai tādu pamattiesību ierobežojumu, kas noteikts ar likumu. Vienlaikus pamattiesības var ierobežot ne vien ar Saeimas vai tautas pieņemtu likumu, bet arī ar citu vispārsaistošu (ārējo) normatīvo aktu. Šādam normatīvajam aktam jābūt: 1) izdotam, pamatojoties uz likumu, 2) publicētam vai citādā veidā pieejamam un 3) pietiekami skaidri formulētam, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus (sk. *Satversmes tiesas 2002. gada 20. maija sprieduma lietā Nr. 2002-01-03 secinājumu daļu un 2009. gada 19. novembra sprieduma lietā Nr. 2009-09-03 13. punktu*).

[8.1] Saskaņā ar Ministru kabineta iekārtas likuma 31. panta pirmās daļas 1. punktu likumdevējs ir tiesīgs pilnvarot Ministru kabinetu izdot ārējus normatīvos aktus – noteikumus, nosakot skaidri, kādus jautājumus un kādā veidā Ministru kabinets ir tiesīgs regulēt (sk. *Satversmes tiesas 2005. gada 21. novembra sprieduma lietā Nr. 2005-03-0306 10. punktu*). Pilnvarojuma saturam ir jābūt skaidram, jo tas atklāj pilnvarojuma būtību un jēgu. Nav pieļaujama personas pamattiesību ierobežošana, atsaucoties uz neskaidru vai pārprotamu likumdevēja pilnvarojumu (sk. *Satversmes tiesas 2005. gada 21. novembra sprieduma lietā Nr. 2005?03?0306 10. punktu un 2007. gada 9. oktobra sprieduma lietā Nr. 2007-04-03 20. punktu, 2018. gada 18. oktobra sprieduma lietā Nr. 2017-33-03 14. punktu*). Tāpēc svarīgi ir noskaidrot apstrīdētās normas pieņemšanai likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma saturu un mērķi, kā arī to, vai Ministru kabinets nav pārsniedzis tam likumdevēja piešķirtā pilnvarojuma robežas (sk. *Satversmes tiesas 2018. gada 21. februāra sprieduma lietā Nr. 2017-11-03 16. punktu*).

Likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50. panta trešās daļas 2. punktā noteikts, ka līdz brīdim, kad dzīvokļu īpašnieku sabiedrība vai ar dzīvokļu īpašnieku savstarpēju līgumu pilnvarota persona ar nodošanas-pieņemšanas aktu pārņem dzīvojamās mājas pārvaldīšanas tiesības, dzīvokļu īpašnieki, likumā noteiktajā kārtībā savstarpēji vienojoties, nosaka, kā tiek noteikta katra dzīvokļa īpašnieka apmaksājamā daļa par saņemto pakalpojumu, kā arī viņiem piederošās kopīpašumā esošās mājas daļas uzturēšanai nepieciešamo pakalpojumu sniegšanas kārtību. Savukārt minētā panta piektajā daļā noteikts: „Ja dzīvokļu īpašnieki nav vienojušies par šā panta trešās daļas 2. punktā minēto, dzīvojamās mājas uzturēšanai nepieciešamo siltumenerģijas, ūdensapgādes, kanalizācijas, asenizācijas, sadzīves atkritumu apsaimniekošanas un lifta pakalpojumu apmaksas kārtību gadījumos, kad pakalpojums tiek sniegts ar pārvaldnieka starpniecību, kritērijus, pēc kuriem tiek noteikta katra dzīvokļa īpašnieka apmaksājamā daļa par saņemto pakalpojumu, kā arī kārtību, kādā dzīvokļu īpašnieki tiek informēti par attiecīgā līguma nosacījumiem, nosaka Ministru kabinets.".

Minētā tiesību norma Noteikumos Nr. 1013 ir norādīta kā to izdošanas pamats. Tātad ar likuma „Par valsts un pašvaldību dzīvojamo māju privatizāciju" 50. panta piektās daļas normu likumdevējs ir pilnvarojis Ministru kabinetu noteikt dzīvojamās mājas uzturēšanai nepieciešamās ūdensapgādes apmaksas kārtību un kritērijus. Noteikumi Nr. 1013 ir publicēti, apstrīdētā norma ir pietiekami skaidri formulēta, lai adresāts varētu izprast savas tiesības un pienākumus. Līdz ar to pirmšķietami apstrīdētajā normā ietvertais pamattiesību ierobežojums ir noteikts, pamatojoties uz likumu.

[8.2] Ikviena pamattiesību ierobežojuma pamatā ir jābūt apstākļiem un argumentiem, kādēļ tas vajadzīgs, proti, ierobežojums tiek noteikts svarīgu interešu – leģitīma mērķa – labad (sk. *Satversmes tiesas 2005. gada 22. decembra sprieduma lietā Nr. 2005?19?01 9. punktu*).

Noteikumu Nr. 1013 19.[1] punktā, t. sk. 1. apakšpunktā, tika ietverta ūdens patēriņa starpības sadales kārtība gadījumos, ja šajā punktā minēto dzīvokļu īpašnieku bezdarbības dēļ nav bijis iespējams izmantot ūdens patēriņa sadales veidu atbilstoši ūdens patēriņa skaitītāju rādījumiem atsevišķajos īpašumos. Nosakot, ka šāda dzīvokļa īpašnieka (īpašnieku) apmaksājamā daļa ir visas mājas ūdens patēriņa starpība, pirmkārt, tika risināts jautājums par metodi, kā noteikt šāda dzīvokļa īpašnieka maksājamo daļu. Otrkārt, šāda kārtība tika noteikta arī nolūkā mudināt dzīvokļu īpašniekus apzinīgāk pildīt savus pienākumus – laikus nodot ūdens patēriņa skaitītāju rādījumus, kas palīdzētu novērst ūdens patēriņa starpības uzkrāšanos. Šādas kārtības mērķis pēc būtības bija ūdens patēriņa starpības maksāšanas pienākumu pārnešana uz dzīvokļu īpašniekiem, kuri korekti neuzskaita ikmēneša ūdens patēriņu, tādējādi novēršot situāciju, ka godprātīgajiem dzīvokļu īpašniekiem, kuri laikus paziņoja ūdens patēriņa skaitītāju rādījumus, papildus šiem rādījumiem, kas fiksēti dzīvokļa īpašumā, tiktu aprēķināta papildu ūdens patēriņa starpība. Tādējādi pamattiesību ierobežojuma mērķis atbilstoši Satversmes 116. pantam varētu būt pārējo mājsaimniecības lietotāju (īpašnieku), kuri laikus nodevuši ūdens patēriņa skaitītāju rādījumus, interešu aizsardzība.

[8.3] Lai izvērtētu pamattiesību ierobežojuma samērīgumu, jānoskaidro: 1) vai leģitīmā mērķa sasniegšanai izraudzītie līdzekļi ir piemēroti šā mērķa sasniegšanai; 2) vai nepastāv personu pamattiesības mazāk ierobežojoši (saudzējošāki) līdzekļi; 3) vai labums, ko iegūs sabiedrība, ir lielāks par indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu (sk. *Satversmes tiesas 2011. gada 30. marta sprieduma Nr. 2010-60-01 23. punktu)*.

[8.3.1] Likumdevēja izraudzītie līdzekļi ir piemēroti apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmā mērķa sasniegšanai, ja ar konkrēto regulējumu šis mērķis tiek sasniegts (sk. *Satversmes tiesas 2011. gada 28. novembra sprieduma lietā Nr. 2011-02-01 15. punktu*).

Saskaņā ar Ministru kabineta 2019. gada 19. novembra noteikumu Nr. 524 „Grozījumi Ministru kabineta 2008. gada 9. decembra noteikumos Nr. 1013 „Kārtība, kādā dzīvokļa īpašnieks daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā norēķinās par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu'" anotācijā pausto Noteikumu Nr. 1013 19.[1] punkta 1. apakšpunktā noteiktā ūdens patēriņa starpības sadales kārtība atrisināja jautājumu par metodi, kā noteikt dzīvokļa īpašnieka, kas vismaz trīs mēnešus pēc kārtas nav nodevis ūdens skaitītāju rādījumus, apmaksājamo daļu. Minētā ūdens patēriņa starpības sadales kārtība arī mudināja dzīvokļa īpašnieku apzinīgāk pildīt savu pienākumu savlaicīgi nodot ūdens patēriņa skaitītāju rādījumus, jo dzīvokļa īpašnieks apzinājās vai tam vismaz bija jāapzinās, ka, nepildot savus dzīvokļa īpašnieka pienākumus, tam būs jāmaksā par mājas visu ūdens patēriņa starpību, kuras apjoms turklāt nav iepriekš precīzi paredzams.

Līdz ar to likumdevēja izraudzītais līdzeklis pirmšķietami ir piemērots apstrīdētajā normā ietvertā pamattiesību ierobežojuma leģitīmā mērķa sasniegšanai.

[8.3.2] Satversmes tiesa ir atzinusi, ka saudzējošāks līdzeklis ir nevis jebkurš cits, bet tikai tāds līdzeklis, ar kuru var sasniegt leģitīmo mērķi vismaz tādā pašā kvalitātē (sk. *Satversmes tiesas 2020. gada 12. februāra sprieduma lietā Nr. 2019-05-01 23. punktu*).

Ministru kabinets ar 2019. gada 19. novembra noteikumiem Nr. 524 „Grozījumi Ministru kabineta 2008. gada 9. decembra noteikumos Nr. 1013 „Kārtība, kādā dzīvokļa īpašnieks daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā norēķinās par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu”” ir iekļāvis tajos 19.[2] punktu, kas nosaka formulu, pēc kuras aprēķina maksimālo piegādāto ūdens daudzumu, ņemot vērā attiecīgajā pašvaldībā noteiktās ūdens patēriņa normas, kā arī informāciju par personu skaitu, kuras lieto ūdensapgādes pakalpojumu konkrētajā atsevišķajā īpašumā. Vienlaikus 22. punktā noteikts, ka dzīvokļu īpašniekam aprēķinātais ūdens patēriņš nedrīkst pārsniegt dzīvojamai mājai piegādātā ūdens apjomu.

Līdz ar to jau pats likumdevējs ir reaģējis uz nesamērīgu pamattiesību ierobežojumu un pilnveidojis to nolūkā līdzsvarot gan visas mājas, gan atsevišķu mājsaimniecību lietotāju tiesības. Minētie grozījumi tiek piemēroti no 2019. gada 22. novembra un sasniedz leģitīmu mērķi – citu personu tiesību aizsardzību – tādā paša kvalitātē, bet pamattiesības mazāk ierobežojošā (saudzējošākā) veidā. Tādējādi secināms, ka pastāv personu pamattiesības mazāk ierobežojoši līdzekļi, turklāt tos likumdevējs pats ir iekļāvis Noteikumu Nr. 1013 redakcijā, kas stājās spēkā un darbojas kopš 2019. gada 22. novembra.

[8.3.3] Vienlaikus Senāts uzskata par nepieciešamu norādīt, ka Noteikumu Nr. 1013 19.[1] punkta 1. apakšpunktā noteiktais dzīvokļu īpašnieka pienākums apmaksāt visas ēkas ūdens patēriņa starpību, ja nav iesniegta informācija par ūdens skaitītāja rādījumu vismaz trīs mēnešus pēc kārtas, ir acīmredzami nesamērīgs.

Izvērtējot pamattiesību ierobežojuma atbilstību leģitīmajam mērķim, jāpārliecinās arī par to, vai nelabvēlīgās sekas, kas personai rodas tās pamattiesību ierobežojuma rezultātā, nav lielākas par labumu, ko no šā ierobežojuma gūst sabiedrība kopumā. Proti, ir jānoskaidro lietā līdzsvarojamās intereses un tas, kurai no šīm interesēm un tiesībām būtu piešķirama prioritāte (sk., piemēram, *Satversmes tiesas 2010. gada 7. oktobra sprieduma lietā Nr. 2010?01-01 15. punktu*).

No Noteikumu Nr. 1013 19.[1] punkta 1. apakšpunkta izriet, ka vienam vai vairākiem atsevišķiem dzīvokļu īpašniekiem, ja viņi nav iesnieguši informāciju par ūdens skaitītāja rādījumu vismaz trīs mēnešus pēc kārtas, jāapmaksā visa dzīvojamās ēkas ūdens patēriņa starpība, kurā ietilpst ne tikai šo dzīvokļu īpašnieku neuzskaitītais ūdens patēriņš, bet, iespējams, arī citu iemeslu dēļ radusies ūdens patēriņa starpība, kas var būt saistīta gan ar dzīvokļu īpašnieku negodprātīgu rīcību, gan dzīvojamās mājas ūdensapgādes sistēmas sliktu tehnisko stāvokli, gan avārijā vai remontdarbos nopludināto ūdens daudzumu, komercuzskaites mēraparāta darbību, tāpat ūdens patēriņa skaitītāju dažādo jūtību, u.c.. Šāda ūdens patēriņa starpības sadales kārtība nav ne taisnīga, ne samērīga, jo atsevišķam dzīvokļa īpašumam var tikt piemērots pārmēru liels ūdens patēriņa starpības apjoms.

Tā, piemēram, izskatāmajā lietā no tai pievienotajiem rēķiniem izriet, ka atbildētājam par 2016. gada jūniju aprēķināta ūdens patēriņa starpība 86,129 m^3, par ko jāmaksā 110,25 EUR (*lietas 120. lapa (lapas otra puse)*), par 2016. gada jūliju – 33,507 m^3, par ko aprēķināti 42,89 EUR (*lietas 120. lapa*), par 2016. gada augustu – 178,343 m^3, par ko aprēķināti 228,28 EUR (*lietas 119. lapa (lapas otra puse)*), par 2016. gada septembri – 196,62 m^3, par ko aprēķināts 251,67 EUR (*lietas 119. lapa*) un par 2016. gada oktobri – 51,711 m^3, par ko aprēķināti 66,19 EUR (*lietas 118. lapa (lapas otra puse)*). No minētā redzams, ka ūdens patēriņa starpība dzīvokļa īpašniekam nav iepriekš paredzama un var svārstīties no pāris m^3 līdz vairākiem simtiem m^3 ūdens, kas būtiski sadārdzina maksu par šo komunālo pakalpojumu.

Arī Ministru kabineta 2019. gada 19. novembra noteikumu Nr. 524 „Grozījumi Ministru kabineta 2008. gada 9. decembra noteikumos Nr. 1013 „Kārtība, kādā dzīvokļa īpašnieks daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā norēķinās par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu”” anotācijā norādīts: „[..] pašreizējā situācijā ir secināms, ka šobrīd noteikumu Nr. 1013 19.[1] punktā noteiktā ūdens patēriņa starpības sadales kārtība atsevišķos gadījumos var būt netaisnīga vai nesamērīga, proti, kad ūdens patēriņa starpības apjoms ir neadekvāti liels un tās iemesli ir citi, kuri savukārt nav risināti vai bijusi iespēja laikus atrisināt. Šādā gadījumā, ja vienam vai vairākiem atsevišķiem dzīvokļu īpašniekiem piemēro noteikumu Nr. 1013 19.[1] punktā noteikto kārtību, tad viņiem jāapmaksā ūdens patēriņa starpība, kurā ietilpst ne tikai viņu neuzskaitītais ūdens patēriņš, bet arī citu apstākļu dēļ radītais ūdens patēriņš, piemēram, avārijā, remontā un koplietošanas vajadzībām nopludinātais ūdens daudzums. Tā kā visi dzīvokļu īpašnieki kopumā ir atbildīgi par ūdensapgādes sistēmas tehnisko stāvokli dzīvojamā mājā, tad ne vienmēr ir taisnīgi vai samērīgi uzrēķināt visu ūdens patēriņa starpību uz atsevišķiem dzīvokļu īpašniekiem.”

Ņemot vērā minēto, secināms, ka Noteikumu Nr. 1013 19.[1] punkta 1. apakšpunktā noteiktā ūdens patēriņa starpības sadale nav samērīga, jo tajā netiek ņemti vērā papildu apstākļi, kas var izraisīt ūdens patēriņa starpību, kā arī nav noteiktas maksimālās ūdens patēriņa normas. Gadījumā, ja ūdens patēriņa starpības cēlonis ir ūdensapgādes sistēmas sliktais tehniskais stāvoklis, tad, ņemot vērā, ka par to ir atbildīgi visi dzīvokļu īpašnieki kopumā, nav ne taisnīgi, ne samērīgi tā radītās negatīvās sekas attiecināt tikai uz atsevišķiem dzīvokļu īpašniekiem, kas turklāt mazina visa dzīvokļu īpašnieku kopuma ieinteresētību laikus savest kārtībā dzīvojamās mājas ūdensapgādes sistēmas tehnisko stāvokli. Līdz ar to labums, ko iegūst sabiedrība, nav samērīgs ar indivīda tiesībām un likumiskajām interesēm nodarīto zaudējumu, kas rodas pamattiesību ierobežojuma rezultātā.

[9] Rezumējot iepriekšminēto, Senāta ieskatā, Ministru kabineta 2008. gada 9. decembra noteikumu Nr. 1013 „Kārtība, kādā dzīvokļa īpašnieks daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā norēķinās par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu” 19.[1] punkta 1. apakšpunktā (redakcijā, kas bija spēkā laikā no 2013. gada 1. oktobra līdz 2019. gada 21. novembrim) ietvertais pamattiesību ierobežojums ir nesamērīgs un neatbilst Satversmes 105. pantam.

[10] Apstrīdētā norma jau ir zaudējusi spēku. Tomēr saskaņā ar Civillikuma 3. pantu katra civiltiesiskā attiecība apspriežama pēc likumiem, kas bijuši spēkā tad, kad šī attiecība radusies, pārgrozījusies vai izbeigusies, tāpēc konkrētās lietas izspriešanā, Senāta ieskatā, atbildētāja pamattiesību aizsardzību nodrošinātu vienīgi apstrīdētās normas atzīšana par spēkā neesošu no tās izdošanas brīža – 2013. gada 1. oktobra.

Senāts vērš uzmanību arī uz to, ka jautājums par apstrīdētās normas piemērošanu ir aktuāls ne vien konkrētajā civillietā, bet virknē citu civillietu, kas atrodas dažādās iztiesāšanas stadijās. Līdz ar to apstrīdētās normas atzīšana par spēkā neesošu no konkrēta brīža pagātnē ir nepieciešama, lai aizsargātu arī to personu pamattiesības, kuras uzsākušas šo pamattiesību aizsardzību ar vispārējiem tiesību aizsardzības līdzekļiem (sal. *Satversmes tiesas 2018. gada 20. jūnija lēmuma par tiesvedības izbeigšanu lietā Nr. 2017-19-01 7. punkts*). Šāds risinājums ļautu ievērot arī tiesiskās vienlīdzības principu, ņemot vērā, ka šobrīd normatīvais regulējums ir grozīts, bet personas, attiecībā uz kurām piemērojama apstrīdētā norma, atrodas iespējami nelabvēlīgākā stāvoklī.

[11] Saskaņā ar Civilprocesa likuma 214. panta 4. punktu un 216. panta 4. punktu tiesa aptur tiesvedību, ja tā pieņem lēmumu par pieteikuma iesniegšanu Satversmes tiesai līdz likumīgā spēkā stājas Satversmes tiesas nolēmums.

Rezolutīvā daļa

Pamatojoties uz Satversmes tiesas likuma 17. panta pirmās daļas 9. punktu, 19.[1] panta pirmās daļas 1. punktu, otro daļu, Civilprocesa

likuma 214. panta 4. punktu un 216. panta 4. punktu, Senāts

nolēma

iesniegt pieteikumu Latvijas Republikas Satversmes tiesai par Ministru kabineta 2008. gada 9. decembra noteikumu Nr. 1013 „Kārtība, kādā dzīvokļa īpašnieks daudzdzīvokļu dzīvojamā mājā norēķinās par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvokļa īpašuma lietošanu" 19.[1] punkta 1. apakšpunkta (redakcijā, kas bija spēkā laikā no 2013. gada 1. oktobra līdz 2019. gada 21. novembrim) atzīšanu par neatbilstošu Latvijas Republikas Satversmes 105. pantam un attiecībā uz tām personām, kuru lietas atrodas iztiesāšanā, par spēkā neesošu no 2013. gada 1. oktobra;

apturēt tiesvedību lietā līdz Latvijas Republikas Satversmes tiesas nolēmuma spēkā stāšanās brīdim.

Lēmums nav pārsūdzams.

Senatore M. Senkāne Senators A. Keišs Senatore Z. Pētersone